

THEMA: *FOUT*

Tekst: Marc Schweppe Beeld: VRHL, ANP

CORRUPTIE

EEN HETE AARDAPPEL VOOR ACCOUNTANTS

Corruptie, dat is iets voor bananenrepublieken. Dus niet: ook in Nederland hebben we er mee te maken. Dat blijkt uit onderzoek, maar ook uit aansprekende praktijkcases. De NBA komt met een handreiking voor accountants.

Waar houdt goed relatiebeheer op en begint corruptie? Die scheidslijn is niet altijd eenvoudig te trekken. En het juiste inzicht komt vaak pas achteraf. Dat bleek recent uit de schikking met het Openbaar Ministerie waarmee Volkswagen-importeur Pon instemde, in verband met een oude corruptieaffaire. Enkele jaren geleden fêterde Pon een handvol ambtenaren die over de inkoop van voertuigen door politie en Defensie moesten beslissen. Ze kregen relatierisjes, goedkope leasecontracten voor hun eigen auto, korting op winterbanden en voordelig onderhoud.

Zaken die verder gaan dan normaal relatiebeheer, zeker bij contracten met de overheid. Pon betaalt nu twaalf miljoen euro om van verdere strafvervolgung af te zijn. En er is meer dan alleen de auto-importeur. Energiebedrijven, woningcorporaties, matchfixing, de bouw, de offshore: corruptie komt ook in ons land voor.

ONDERZOEK

Wereldwijd kost corruptie de samenleving naar schatting liefst 2.600 miljard dollar, stellen onderzoekers van PwC. Volgens de OESO is omkoping bij internationale zakelijke →

*'BELANGENVERSTRENGELING, GUNSTBETOON EN NEPOTISME
ZIJN VAAK VORMEN VAN VERBORGEN CORRUPTIE: HET IS ER WEL
MAAR WE ZIEN HET NIET.'*

transacties een *widespread phenomenon*. Wereldwijd gezien overweegt bijna de helft van de topbestuurders van bedrijven 'onethisch gedrag', als dat helpt om hun financiële targets te halen. Meer dan de helft geeft toe dat omkoping en corruptie wijdverbreid is in hun land. En één op de tien is best bereid contant geld te betalen om een bedrijf op te kopen of overeind te houden tijdens economische tegenspoed.

Nederlandse ondernemingen zijn goed voor ruim drie procent van de wereldwijde export. Dus wordt er ook zaken gedaan met landen waar corruptie dagelijkse praktijk is. Toch denkt maar dertien procent van de Nederlandse ondervraagden dat omkoping ook in ons land veel voorkomt, aldus de jongste editie van de *Global Fraud Survey* van EY. Gemiddeld ligt dat in West-Europa op 35 procent.

Uit het internationale EY-onderzoek blijkt dat Nederlandse bedrijven nog relatief weinig bezig zijn met fraudepreventie en bewustwording, ondanks recente nationale en internationale fraude- en corruptieschandalen. Als bedrijf moet je bijvoorbeeld weten met wie je zaken doet, maar Nederlandse ondernemingen zijn daar minder alert op dan elders. Ook als het gaat om anti-corruptiebeleid, het hanteren van een gedragscode en passende sancties loopt Nederland achter in Europa.

PEANUTS

Terug naar de Pon-casus. Onder accountants biedt die voer voor een pittige discussie. De bedragen die de auto-importeur stak in het verwennen van de inkopers van de staat waren *peanuts* vergeleken bij het schikkingsbedrag van twaalf miljoen. Omgerekend ging het over

TRANSPARANTIE INDEX

Nederlandse bedrijven rapporteren relatief goed over maatregelen die ze nemen tegen corruptie, blijkt uit de eerste Transparantie Index Nederlandse bedrijven van Transparency International Nederland (TI-NL).

Met name grote beursgenoteerde ondernemingen berichten over hun anticorruptie programma's. Maar ze melden wel te weinig over elk land waarin wordt geopereerd.

TI-NL onderzocht twintig grote beursfondsen en negen kleinere beursgenoteerde bedrijven. De grote ondernemingen scoren gemiddeld een 5,1 op een schaal van 10 in de TI-index; de kleinere bedrijven gemiddeld een 4,3; hoger dan het wereldwijde gemiddelde van 3,8. Winnaar KPN scoort een 7,6. Ook ING, Akzo Nobel en Unilever scoren goed.

'WERELDWIJD KOST CORRUPTIE DE SAMENLEVING NAAR SCHATTING LIEFST 2.600 MILJARD DOLLAR.'

zo'n tien mille aan onoorbare uitgaven per jaar; niet materieel in de jaarrekening van de auto-importeur. Moet een accountant die de jaarrekening controleert zoiets ontdekken?

Hoogleraar accountancy Marcel Pheijffer wijst in eerste instantie op het moeten signaleren van frauderisico's: "Een casus die over aanbestedingen gaat, start bij de vraag of de accountant de frauderisico's rondom het aanbestedingsproces goed in het snotje heeft gehad. Hij moet een fraudevraagstuk vanaf de voorkant - de frauderisico's - benaderen en dan aan de hand van controleresultaten bezien of die risico's zich ook daadwerkelijk manifesteren."

Pheijffer benadrukt dat accountants ook alert moeten zijn op mogelijke belangenverstrengeling, het door elkaar laten lopen van zakelijke en privébelangen. "Belangenverstrengeling, gunstbetoon en nepotisme zijn vaak vormen van verborgen corruptie: het is er wel maar we zien het niet. Het speelt zich achter de schermen af, bij de toekenning van subsidie, een benoeming voor een hoge post of de toekenning van een opdracht."

HETE AARDAPPEL

Een accountant moet beseffen dat corruptie, ongeacht het bedrag, een ernstige zaak is. Zo ernstig dat gebruikers van de jaarrekening er door worden beïnvloed. Tegelijk is een reguliere jaarrekeningcontrole geen forensisch onderzoek specifiek gericht op het ontdekken van fraude. "Natuurlijk is een accountantscontrole geen verzekeringspolis tegen corruptie. Maar accountants kunnen vanuit hun kennis en ervaring op het gebied van risicoanalyse wel bijdragen aan het terugdringen van risico's op het gebied van corruptie", stelt Valentijn Kerklaan, voorzitter van de expertgroep fraude/Wwft van de NBA.

Die expertgroep heeft het voorbereidende werk gedaan voor een nieuwe handreiking voor accountants, die moet helpen bij corruptievraagstukken. "De accountant staat voor de uitdaging zich meer uit te spreken over wat hij waarneemt en in elk geval het gesprek erover aan te gaan." Corruptie is volgens Kerklaan voor accountants een "hete aardappel". De handreiking moet de handvatten bieden om die aardappel beter vast te pakken. Vraag is of dat gaat lukken. De beroepsregels en de nieuwe handreiking van de NBA zijn niet helder genoeg over wat er nu precies van een accountant wordt verwacht, meent accountant Marianne van der Zijde in

NBA-HANDREIKING CORRUPTIE

De NBA komt met een handreiking over corruptie, bestemd voor controlerend accountants.

Die moet helpen risico's van corruptie te herkennen in de risicoanalyse en bij planning van de controle. Ook geeft de handreiking invulling aan mogelijke vervolgacties. Onderwerpen die aan de orde komen:

- relevante wet- en regelgeving (ook in internationale context), uitleg van het verschil tussen omkoping en *facilitation payments*;
- algemene risico's ten aanzien van corruptie, gerelateerd aan specifieke landen, activiteiten en transacties;
- corruptierisico's bij de controle van de jaarrekening;
- werkzaamheden die moeten worden verricht bij aanwijzing van corruptie, op basis van de beroepsstandaarden;
- communicatie met de met toezicht belaste personen, over de bevindingen rondom corruptie.

De handreiking wordt, na twee eerdere consultatieronden, binnenkort gepubliceerd.

'CORRUPTIE IS VOOR ACCOUNTANTS EEN 'HETE AARDAPPEL.'

een opinie op Accountant.nl. "Lastig voor accountants zelf, maar ook niet helder voor de gebruikers van jaarrekeningen en het brede maatschappelijke verkeer." Jan Thijs Drupsteen (NBA) benadrukt dat de handreiking vooral helpt om de controlestandaarden goed toe te passen. Hij betwijfelt of je een geval zoals bij Pon altijd boven tafel krijgt, maar vraag is of dat maatschappelijk altijd wenselijk is, gelet op kosten en privacy-issues. De accountant moet vooral helder zijn over wat er van hem of haar verwacht mag worden; ook ten aanzien van het opsporen van corruptie. Volgens de huidige standaarden is dat: 'Schat de risico's op materiële fraude voor de jaarrekening in, zorg dat je je er als accountant met voldoende zekerheid van overtuigt dat deze risico's zich niet voordoen. En vind je dan wat, hoe klein ook, dan zoek je uit wat de impact is. Want het kan op iets groters wijzen en je eerdere analyse ter discussie stellen.' ←